

DANIŞTAY KARARLARINDAN HAREKETLE İDARİ YARGI KARARLARININ İMKÂNSIZLIK NEDENİYLE UYGULANMADIĞI HALLER*

Hasan Gök

Giriş

Hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmaz unsurlarından biri mahkeme kararlarının bağlayıcılığıdır. Bu husus 1982 Anayasası'nın 138. maddesinde; *"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve yerine getirilmesini geciktiremez."* şeklinde ifade edilmiştir. Aynı hususa idari yargılamaya ilişkin kanunlarda da yer verilmiştir: 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesine göre; *"Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur."* 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun 63. maddesine göre ise; *"Daireler ve Daireler Kurulu kararları kesin olup, kesin hükmün bütün hukuki sonuçlarını hasul eder. Bu kararlar aleyhine ancak bu kanunda yazılı kanun yollarına başvurulabilir. Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, altmış gün içinde işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur."*

Hem Anayasa'nın hem de idari yargılamaya ilişkin kanunların hükümleri açıktır. İdare, kararın gereklerini vakit geçirmeksizin yerine getirmek durumundadır. Kararın uygulanmaması veya değiştirilerek uygulanması mümkün değildir. Uyulmadığı zorunluluk yönünden, iptal kararları ile yürütmenin durdurulması kararları arasında fark yoktur.¹ Ne yazık ki, hukuk devletinin bu temel ilkesi her zaman için hayata geçememekte, kimi zaman idare kararı hiç uygulamamakta ya da şeklen² uygulamaktadır. Kimi zaman da idare kararı uygulamak istese de elinde olmayan nedenlerle bunu gerçekleştirememektedir. Bir hukuk devletinde idarenin mahkeme kararlarını uygulamaması kabul edilemeyecek bir durumdur. Ancak çalışmamızda idarenin mahkeme kararlarını kasten uygulamadığı durumları değil de³, imkansızlık hali nedeniyle uygu-

* Bu makale hakem incelemesinden geçmemiştir.

¹ Yılmaz Aliefendioğlu, "Danıştay Kararlarına Uyulması", Ankara, DD., S.16-17 1975, s.18.

² İdarenin mahkeme kararlarını şeklen uyguladığı hallerin başında görevden alınan kamu görevlilerinin bu işleme karşı açtıkları iptal davaları gelmektedir. Bu davalarda görevden alma işlemi hukuka aykırı bulunup iptal edildiğinde idare kısa bir süre için bu kamu görevlisini eski görevine iade etmekte sonrasında ise tekrar görevden almaktadır. Danıştay, bu gibi durumlarda mahkeme kararının gereğinin yerine getirilmediğine karar vermektedir. Danıştay 5.D. 1998/1970 E, 2001/5153 K, 25.12.2001, (Çevrimiçi)http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 06.01.2012.

³ İdari yargı kararlarının uygulanmamasının sonuçları için bkz. Yıldırım Uler, **İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970, s.128-149, Evren Altay, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan Uyuşmazlıklar**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004, s.272-525, Cemil Kaya, "İdari Yargıda Mahkeme Kararlarının Uygulanmaması Nedeniyle Manevi Tazminat İstemi", **Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**,

layamadığı durumları ele almak istiyoruz. Bu amaçla da Danıştay kararlarından yola çıkarak hangi hallerde idari yargı kararlarının imkansızlık nedeniyle uygulanmasının mümkün olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında imkansızlık hallerine ilişkin yapılan açıklamaların iptal davaları için geçerli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü, tam yargı davası (teorik olarak) iptal istemleri dışında idari yargı önünde dile getirilen her türlü dinlenebilir talebin yargıç tarafından ele alınıp değerlendirilmesinin amaçlandığı bir yargısal başvuru türü⁴ olmasına rağmen, idari işlem veya eylem niteliğinde yargı kararı verilemez kuralı tam yargı davalarını tazminat davalarına indirgenmiş ve bu nedenle yasadaki tam yargı davası tüm gerekleri ile uygulanamayan bir dava türü haline sokulmuştur.⁵ Bu durumda tam yargı davalarında verilen kararların uygulanmasında imkansızlık olduğu ileri sürülemeyecektir. Nitekim, öğretide de imkansızlık halinin iptal kararlarının uygulanması bakımından söz konusu olabileceği, tam yargı davasında verilen kararlarda ise imkansızlık halinin gündeme gelmeyeceği belirtilmektedir.⁶

I. Genel Olarak İmkansızlık Kavramı

İmkansızlık, içinde bulunulan durumun ve mevcut olan koşulların elverişli olmaması, belirli bir şeyin gerçekleşme olanağının bulunmaması şeklinde tanımlanabilir. Çalışma kapsamında imkansızlık kavramı, mahkeme kararlarının uygulanmasına engel olan durumları ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Ancak hemen belirtelim ki; imkansızlık hali, mahkemeyi değil kararı uygulama mevkiinde olan idareyi ilgilendiren bir husustur.⁷ Mahkemeler, işlemin tesis edildiği anda hukuka aykırılık taşıdığını tespit ettiklerinde kararın uygulanabilir olup olmadığını göz önüne almaksızın işlemin iptaline karar vermedirler.

İmkansızlık kavramı sadece İdare Hukuku'na özgü olmayıp, özel hukukta da kullanılan bir kavramdır. Özellikle Borçlar Hukuku alanında sözleşmenin geçerliliği ve borcu sona erdiren haller kapsamında imkansızlık kavramı ele alınmaktadır. Sözleşmenin yapıldığı sırada sözleşme konusunu teşkil eden edimlerden biri imkansız ise sözleşme geçerli olmazken, borcun doğumundan sonra ifanın elde edilemez hale gelmesi borcu sona erdirmektedir.⁸ İdari yargı kararlarının uygulanmasına engel olan imkansızlık, borcun konusundaki imkansızlıktan ziyade, borcu sona erdiren ifa imkansızlığına benzemektedir.

Gerek öğretide gerekse de yargı kararlarında imkansızlık; hukuki ve fiili imkansızlık olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmektedir. Biz de çalışmamızda bu ayırım doğrultusunda idari yargı kararlarının imkansızlık nedeniyle uygulanamayacağı halleri "hukuki" ve "fiili" imkansızlık olmak üzere ikiye ayırarak incelemeyi yerinde bulduk. Ancak bu ayırımın her zaman için geçerli olduğu düşünülmemelidir. Bazı durumlarda hukuki ve fiili imkansızlık hallerinin bir arada bulunması mümkündür.

Erzincan, c. XIV., S.1-2, 2010, s.59-79, Cemil Kaya, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanması Konusunda Danıştay'ın Yaklaşımı**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2011, s. 75-103.

⁴ Celal Erkut, "İdari Yargıya Başvuru Hakkının Sınırı ve İdari Davaların Kapsamı", **Danıştay 2000 Yılı İdari Yargı Sempozyumu**, (Çevrimiçi)http://www.danistay.gov.tr/24.01.2012.

⁵ Turan Yıldırım, "Yargı Kararlarının Uygulanması Sorunu", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, (Çevrimiçi)www.insanbilimleri.com, 24.01.2012.

⁶ Altay, **a.g.e.**, s.195.

⁷ Kaya, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanması Konusunda Danıştay'ın Yaklaşımı**, s.63.

⁸ Kemal Oğuzman-Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6.Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s.442.

Hukuki ve fiili imkânsızlık halleri sonuçları itibarıyla aynıdır. Hem hukuki imkansızlık hem de maddi imkansızlık, idareyi bu durumu kanıtlaması koşuluyla kararın yerine getirilmesi zorunluluğundan kurtarır.⁹

II. İmkânsızlık Halleri

A. Hukuki İmkansızlık Nedeniyle İdari Yargı Kararının Uygulanamaması

Bir yargı kararının yerine getirilmesi mevzuat hükümleri çerçevesinde mümkün olmadığında ortada hukuki imkansızlık hali vardır. Bir diğer ifade ile, yargı kararının uygulanamaması başka bir hukuk kuralının engellemesi sonucu ortaya çıkmaktadır.¹⁰

Yargı kararlarının hukuki imkansızlık nedeniyle yerine getirilememesi çok farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bu nedenle hukuki imkansızlık hallerinin, her olayın kendi özelliğine göre ortaya çıkacağı ve genelleme yapılamayacağı belirtilmektedir.¹¹ Yine de Danıştay kararlarına bakıldığında hukuki imkansızlık hallerinin belirli konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Çalışmada belirli bir sistematik oluşturulabilmesi için bu kararların başlıklar altında toplanması yöntemi tercih edilmiştir.

1. Kamu Görevlisinin Statüsünün Değişmesinden Kaynaklanan İmkânsızlık Halleri

İdari yargıda dava konusu olan uyumsuzlukların başında idarenin kamu görevlileri hakkında tesis ettiği işlemler gelmektedir. İdare kimi zaman kamu görevlisi hakkında işlemin iptali üzerine işlemden önceki duruma dönmeyi istemekte, kimi zaman da istese de iptal kararı yönünde işlem tesis edememektedir.

Hukuki imkansızlık haline örnek oluşturan durumlar idarenin mevzuat hükümleri gereği kamu görevlisini eski görevine atayamadığı hallerden oluşmaktadır. Öyle ki, idareler bu durum karşısında zaman zaman tereddüte düşmüşler ve ne şekilde hareket edeceklerini belirleyebilmek için Danıştay'ın istişari görüşüne başvurmak durumunda kalmışlardır. Eski tarihli bir Danıştay kararında, idarenin, görevine son verilen veya başka bir göreve atanan kamu görevlisinin, bu işleme karşı açtığı dava sonuçlanmadan önce kendi isteğiyle emekliye ayrılması veya başka bir göreve atanması halinde ne şekilde işlem yapacağı hususunda düştüğü tereddütün giderilmesini istediği görülmektedir. Danıştay, *"...Burada birbirinden bağımsız iki ayrı işlem mevcuttur. Bu işlemlerden birincisi davacının açmış olduğu iptal davası üzerine iptal edilen veya yürütmesi durdurulan işlemdir. Diğeri ise, davacının iradesine dayanılarak yani, isteği ile emekliye ayrılması veya başka bir göreve atanması yolunda tesis edilmiş bulunan işlemdir./Bu işlemlerden birincisi hakkında verilmiş bulunan iptal veya yürütmenin durdurulması kararlarının yerine getirilmesi gerekli ise de, davacı kendi isteği ile emekliye ayrılmak ve başka bir göreve atanmak gibi idareye yeni işlemler tesis ettirmiş bulunduğu, cihetle hukuki bakımdan ortada yerine getirilmesi gerekli bir Danıştay kararı kalmamış bulunmaktadır. Ancak, verilmiş bulunan iptal kararında davacının isteğiyle emekliye ayrıldığı veya başka bir göreve atandığı tarihe kadar ki mühtesep ve sübjektif haklarına ilişkin kısımların*

⁹ İbrahim Pınar, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmaması ve Anayasa Mahkemesince İptal Edilen Hükümlerin Yeniden Yürürlüğe Konulması**, Ankara, 2008, s.105.

¹⁰ Uler, **a.g.e.**, s.99.

¹¹ Altay, **a.g.e.**, s.196.

*uygulanması zorunlu (dur).*¹² sonucuna varmıştır. Aynı şekilde dava devam ederken zorunlu emeklilik yaşını dolduran kamu görevlisinin iptal kararı doğrultusunda yeniden göreve başlatılması mümkün değildir.

Benzer bir kararda yurtdışı koruma görevlisi olarak atanmak için yapılan yazılı ve sözlü sınavda başarılı olan kişi, atamasının yapılmaması üzerine işlemin iptali için dava açmış ancak dava sonuçlanıncaya kadar 2. derece emniyet amiri rütbesine yükselmiştir. Yurtdışına gönderilecek koruma görevlisinin sahip olması gereken en üst rütbe başkomiserlik olduğundan yargı kararını uygulayamayan idare Danıştay'dan istişari görüş talebinde bulunmuştur. Danıştay, "... (K)orumaya görevlisi sınavını kazandığı tarihten sonra geçen süre içinde hakkında verilen yargı kararının uygulanması sırasında bu görev için öngörülen en üst rütbe olan başkomiserlik rütbesini de aşan ve halen emniyet amiri rütbesinde bulunan kişinin yurtdışına koruma görevlisi olarak atanmasında hukuki imkansızlık" olduğunu belirtmiştir.¹³

Görevden çekilmiş sayılma işlemine karşı açılan dava devam ederken idarenin ikinci bir işleme ancak bu kez başka bir gerekçe ile göreve son vermesi ve davacının ikinci işleme karşı dava açmaması veya açamaması, ilk işlemin iptali kararını uygulanamaz hale getirmektedir. Davacı itfaiye grup amiri olarak görev yaparken 27.10.1980 tarihli işlemle görevden çekilmiş sayılmış, bu işleme karşı açılan dava devam ederken, idare bu kez 1402 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca 03.11.1980 tarihinde davacının görevine son vermiştir. Görevden çekilmiş sayılma kararının iptali üzerine yapılan göreve başlatılma talebi 1402 sayılı Kanun gerekçe gösterilerek hukuki imkansızlık nedeniyle yerine getirilememiştir.¹⁴ Burada idare daha önce görevden çekilmiş saydığı memurun görevine ikinci kez son vererek ilk işlemin hukuka aykırı olduğunu adeta ikrar etmiştir.

Yukarıda da değinildiği gibi, Danıştay; genel olarak, naklen atama işlemlerine karşı açılan davalar devam etmekte iken davacıların istekleri ile emekliye ayrılmış olmaları halinde, naklen atama işlemlerinin iptali yönünde verilen kararların uygulanması bakımından imkansızlık olduğunu belirtmesine rağmen,¹⁵ yakın tarihli bir kararında tam tersi yönde hüküm tesis etmiştir. Karara konu olan uyuşmazlıkta davacı görevden alınmasına ilişkin işlemin iptali için dava açmış daha sonra bu dava devam ederken önce başka bir kuruma geçmiş sonra da emekli olmuştur. Görevden alınma işleminin iptali üzerine de idareye başvurarak kararın gereklerinin yerine getirilmesini istemiştir. İdare emeklilik nedeniyle yargı kararının yerine getirilmesine imkan olmadığını belirtmişse de Danıştay, davacının başka bir kuruma geçmiş veya emekliye ayrılmış olmasının, verilen yargı kararının uygulanmasını engellemeyeceği sonucuna varmıştır.¹⁶ Ancak burada daha önceki Danıştay kararlarında belirtildiği şekilde emeklilik nedeniyle naklen atama işlemine karşı açılan davadaki iptal kararının yerine getirilmesinde hukuki imkansızlık olduğu kabul edilmelidir. Kararın uygulanması için idareye başvurduğu tarihte emekli statüsünde bulunan davacının başvurusu karşı oy yazan üyelerin belirttiği gibi 657 sayılı

¹² Danıştay 3.D., 1978/151 E, 1978/199 K, 9.3.1978, in. Altay, **a.g.e.**, s.199.

¹³ Danıştay 1.D.1991/54 E, 1991/53 K, 04.04.1991, (Çevrimiçi)http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 06.01.2012.

¹⁴ Danıştay 5.D. 1985/1475 E, 1986/1433 K, 16.12.1986, (Çevrimiçi)http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 06.01.2012.

¹⁵ Bu yöndeki kararlar için bkz. Altay, **a.g.e.**, s.198.

¹⁶ Danıştay 5.D.2007/81E, 2009/1103 K, 09.03.2009, (Çevrimiçi)http://www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 06.01.2012.

Devlet Memurları Kanunu'nun 93. maddesi çerçevesinde "emeklilerin hizmete alınması" şeklinde değerlendirilmelidir.¹⁷

Emeklilik sonucu oluşan hukuki durumun bir benzeri de, "sürelî görevlerde" görev süresi sona ermeden görevden alınan kişilerin bu işlemlere karşı açmış olduğu davalarda, görev süresinin sona ermesinden sonra verilen iptal kararlarının uygulanması bakımından ortaya çıkmaktadır.¹⁸ Buna göre; dekan, rektör gibi belirli bir süre için göreve gelen kişiler, görev süreleri dolmadan görevden alındıklarında, bu işleme karşı açacakları iptal davası olağan görev sürelerinin dolmasından sonra sonuçlanırsa, eski görevlerine atanamayacaklar, sadece bu işlem dolayısı ile uğradıkları maddi ve manevi zararların giderilmesini isteyebileceklerdir.

2. Mevzuattan Kaynaklanan İmkânsızlık Halleri

İdari yargı kararlarının uygulanmasını imkansız hale getiren durumlardan biri de dava devam ederken mevzuatın değişmesidir. Dava sonunda idari işlemin iptal edilmesi halinde, işlem hiç yapılmamış gibi eski hukuki durumu tesis etmekle mükellef olan idare, yapılan mevzuat değişiklikleri nedeniyle bu kararı uygulama imkanı bulamayabilir.

Ortada bir mahkeme kararı da olsa idare yeni hukuki duruma göre hareket etmek zorundadır. Nitekim, mevzuat değişikliği durumunda idareler hukuki imkansızlık olduğu görüşünü ileri sürmektedirler: Talih oyunu salonunun tefrişini tamamlayarak oyun makinaları ithal eden ancak gazino işletme ruhsatı verilmemesi üzerine bu işlemin iptali için dava açan kişi, mahkemenin verdiği yürütmenin durdurulması kararının uygulanması için idareye başvurduğunda hukuki imkansızlık itirazı ile karşılaşmıştır. İdare, 10.08.1997 tarihinde 23076 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 4302 sayılı Turizm Teşvik Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair Kanun ile talih oyunu salonu açılmasının yasaklanması nedeniyle "hukuki imkansızlık" dolayısı ile yargı kararının yerine getirilmesinin mümkün olamayacağını belirtmiştir.¹⁹

Naklen atama işlemlerine karşı açılan iptal davalarında dava sonuçlanmadan yapılan mevzuat değişikliği ile davacının görev yaptığı kurumda yeniden yapılanmaya gidilmesi, istihdam şekillerinin değiştirilmesi iptal kararının uygulanamaması sonucunu doğurabilir. Ancak bu değişiklik her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmeli ve eğer kararın tamamen uygulanamaz hale gelmesi söz konusu değilse, yeni duruma uyarlanarak uygulanması sağlanmalıdır. Yapılan değişiklik sadece kadroların isimlerinin değiştirilmesinden ibaret ise, bunun dışında ilgili birimlerin teşkilat yapısında herhangi bir değişiklik yapılmıyorsa idarenin hukuki imkansızlık iddiası yerinde görülmeyle, yargı kararının uygulanmaması nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmektedir: "... Olayda, davalı idarede 657 sayılı Kanuna tabi olarak Personel ve İdari İşler Müdürlüğü kadrosunda görev yapan davacının 17.10.1989 tarihinde T.C.D.D. ...

¹⁷ DMK m.93: "T.C.Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre emekli olanlardan (5434 sayılı Kanunun 104 üncü maddesine göre emeklilikle ilgili görevlere yeniden atanamayacaklar hariç) sınıfında yazılı nitelikleri taşımakta bulunanlar kanunun 92 nci maddesi hükümlerine göre kurumlarda boş kadro bulunmak şartıyla yeniden memurluğa alınabilirler."

¹⁸ Altay, **a.g.e.**, s.205.

¹⁹ Aydın 2.İdare Mahkemesi'nin 1997/632 E sayılı dosyasında verilen yürütmeyi durdurma kararının hukuki imkansızlık nedeniyle uygulanamadığı bilgisine Anayasa Mahkemesi'nin 1997/66 E, 1997/72 K sayılı ve 16.12.1997 tarihli kararından ulaşılmıştır. (Kazancı Bilgi Bankası).

Bölge Başmüdürlüğü emrine müdür olarak naklen atandığı, yerine ise sözleşmeli personel statüsünde bulunan Personel ve İdari İşler Müdür Yardımcısının atan-
dığı, davacının naklen atama işlemine karşı açtığı davada 06.03.1990 tarihinde yürütmenin durdurulmasına karar verildiği ve ilgilinin 12.03.1990 tarihli dilek-
çesi ile idareye başvurarak bu kararın uygulanmasını talep ettiği, bu arada 399
sayılı KHK'nin 29.01.1990 günlü, 20417 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak
yürürlüğe konulduğu ve davacının yerine atanan kişinin anılan KHK'nin geçici 2.
Maddesi uyarınca ekli (1) sayılı cetvel ile ihdas edilen 1. Dereceli Personel ve İdari İşler Müdürlüğü kadrosuna 29.01.1990 tarihinden geçerli olarak atanmış
sayıldığı dosyanın incelenmesinden anlaşılmış olup, bu aşamada müktesebi 1.
Derecede bulunan davacının yukarıda belirtilen yasal durum gereği yürütmenin
durdurulması kararı uygulanarak eski görevi olan 2. Dereceli Personel ve İdari İşler Müdürlüğünün dönüştürüldüğü 1. Dereceli Personel ve İdari İşler Müdürlüğü
görevine getirilmesi gerekmektedir. /... (H)er ne kadar bir birimin kaldırılarak
yeni bir birim ihdası halinde idarenin, bu birime atamada takdir hakkı bulun-
duğu düşünülebilir ise de, söz konusu Bakanlar Kurulu kararının incelenmesinde
(1) sayılı cetvelde yer alan müdürlük kadrolarının yalnız adının değiştirilerek
Daire Başkanlığı'na dönüştürüldüğü, bunun dışında TÜDEMSAŞ'ın ilgili birimle-
rinin teşkilat yapısında herhangi bir değişiklik yapılmadığı anlaşıldığından yuka-
rıda da izah edildiği üzere yürütmenin durdurulması kararının uygulanması
sonucu davacının 1. Dereceli Personel ve İdari İşler Müdürlüğü görevine
29.03.1990 günlü Bakanlar Kurulu Kararı ile de Personel Daire Başkanlığı gö-
revine getirilmesi idare için bir yükümlülüktür. /Bu durumda (yürütmenin durdu-
rulması kararının yerine getirilmemesi üzerine) 2577 sayılı İdari Yargılama
Usulü Kanunu'nun 28. maddesinin 3.fıkrası uyarınca davacının maddi ve
manevi tazminat istemiyle açtığı davada tazminat isteminin esasının incelenmesi
gere (kir).²⁰

3.Özelleştirme Sürecinde Ortaya Çıkan İmkânsızlık Halleri

Ülkemizde 1980'li yıllardan itibaren devletin ekonomik hayattaki etkinli-
ğinin azaltılması, serbest piyasa ekonomisi anlayışının yerleşmesi ve bu doğ-
rultuda devletin elindeki iktisadi teşebbüslerin özelleştirilmesi politikaları uy-
gulanmaktadır. Bir kamu iktisadi teşebbüsünün özelleştirilmesi farklı idari
makamlar tarafından gerçekleştirilen pek çok idari işlemden oluşan uzun bir
sürecin sonunda mümkün olabilmektedir. Özelleştirmeye konu olan kuruluşun
özelleştirme kapsamına veya programına alınması, özelleştirme yönteminin
belirlenmesi, değer tespiti, ihalenin gerçekleştirilmesi gibi birbirini izleyen aş-
amalar sırasında yapılan idari işlemlerin iptal davasına konu olması mümkün-
dür.²¹

Dava sürecinin özelleştirme sona ermeden tamamlanması iptal kararının
uygulanması bakımından bir özellik arz etmez. Ancak, özelleştirme sürecindeki
bir işlemin özelleştirme tamamlandıktan sonra yani, kuruluş özel hukuk kişiye-
rine devredildikten sonra iptal edilmesi halinde idare tarafından kararın uygu-
lanmasında imkansızlık olduğu iddiasında bulunulmaktadır: "Türkiye Çimento
ve Toprak Sanayii T.A.Ş.'ne (ÇİTOSAN) ait 5 çimento şirketindeki kamu hisseleri-
nin ... Firmasına satışına dair 9/2/1989 tarihli ve 89/3, 10/8/1989 tarihli ve

²⁰ Danıştay 5.D. 1992/3071 E, 1995/1758 K, 03.05.1995 Kararın tam metni için bkz. Altay, **a.g.e.**, s.224-226.

²¹ Tüm bu aşamalar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Melikşah Yasin, **Uygulama ve Yargı Kararları Işığında Özelleştirmenin Hukuki Rejimi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2006.

89/21 sayılı kararları idari yargı tarafından iptal edilmiştir./... Ancak, konunun iç hukukumuzu olduğu kadar dış hukuku da ilgilendirecek boyutlara ulaşması ve anılan yargı kararının uygulamaya konulması halinde Türkiye ile yabancı şirketler arasında ve giderek ülkeler arasında yeni hukuki sorunlar doğmasının kuvvetle muhtemel bulunması sebebiyle; durumun, iç hukukumuzdan ziyade, ülkemizin diğer devletler nezdindeki itibarı ve çıkarları ile milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği işlemler çerçevesinde değerlendirilmesinin daha uygun olacağı ... (A)nılan satış işlemleri konusunda geriye veya ileriye yönelik şekilde yenden işlem tesisine imkan bulunmadığına karar verilmiştir.”²² Bakanlar Kurulu söz konusu kararda çimento şirketlerini devralan şirketin yabancı bir şirket olmasından yola çıkarak adeta ortada devletlerarası bir uyuşmazlık varmışçasına hareket etmiştir. Halbuki, özelleştirme sonucunda idare ile özel hukuk kişisi arasında imzalanan sözleşme bir özel hukuk sözleşmesidir. Devralan şirketin yabancı olması ortada devletler hukukunu ilgilendiren bir uyuşmazlığın olduğunu göstermez. İdare iptal kararının uygulanması durumunda devralan şirketin -Türk ya da yabancı olmasına bakmaksızın- var olan zararlarını gidermekle yükümlü olacaktır. Öğretide de belirtildiği gibi, bu kararın kamu hukuku ilke ve kuralları ile mevcut hukuk düzenimiz bakımından açık bir fonksiyon gasbı örneği olup, yok hükmünde olduğu kabul edilmelidir.²³

Gerek Özelleştirme Yüksek Kurulu gerekse de Bakanlar Kurulu özelleştirme işleminin iptali yönündeki mahkeme kararının imkansızlık dolayısıyla uygulanamayacağı yönünde başka kararlar da almışlardır: ÖYK'nin 06.12.1997 tarihli ve 97/66 K sayılı kararı ile “...Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na tebliğ edilen yürütmenin durdurulması ve iptal kararları hakkında; özelleştirme işlemlerinin bütün sonucuyla birlikte tamamlanmış bulunması, söz konusu kuruluşları devralanlar tarafından üretim, yatırım, istihdam ve bunlara bağlı her türlü ticari ve mali tasarruflarda bulunulması ve böylece devir tarihi ile yürütmenin durdurulması veya iptal kararlarının Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na tebliğ edildiği tarih arasında önceki duruma göre fülen geri dönülemeyecek bir yapı ortaya çıkması nedeniyle oluşan fiili imkansızlık karşısında, bu kuruluşları devir almış olan 3. şahıs durumundaki gerçek ve tüzel kişilere karşı yürütmenin durdurulması ve iptal kararına ilişkin geriye yönelik işlem tesisine imkan bulunmadığına”²⁴ karar verilmiştir. Ancak, ortada bir fiili imkansızlık²⁵ halinin olduğunu kabul etmek mümkün değildir. İşlemlerin tamamlanıp, bütün sonuçlarıyla uygulanmış olması, mahkeme kararının uygulanmasında fiili imkansızlık olduğunu göstermez. Fiili imkansızlık halinden bahsedebilmek için ortada maddi bir engelin bulunması gerekir.²⁶ Nitekim, ÖYK'nin fiili imkansızlık iddiası Danıştay tarafından yerinde görülmemiştir. Danıştay, ÖYK'nin fiili imkansızlık olduğu şeklindeki kararına dayalı olarak Hopa Limanı'nın işletmeciliğini sürdür-

²² 27.04.1992 tarihli Bakanlar Kurulu Prensip kararının tam metni için bkz. Altay, **a.g.e.**, s.219-220.

²³ Celal Erkut- Selçuk Soybay, **Anayasa ve İdari Yargılama Hukukuna İlişkin Kanunlar**, Yenilenmiş 7. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s.336.

²⁴ Altay, **a.g.e.**, s.220-221.

²⁵ Bu karara çalışmamızın devamındaki fiili imkansızlık başlığı altında değil de, burada yer verilmesinin nedeni özelleştirmeye ilişkin kararlara bir bütün halinde yer verilmesinin daha doğru olacağı düşüncesidir.

²⁶ Ramazan Çağlayan, **İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2000, s.218.

ren şirketin, sözü edilen sıfatı dolayısı ile elde etmek istediği menfaatin, hukuken korunması gereken meşru bir nitelik taşımadığı sonucuna varmıştır.²⁷

Görüldüğü gibi Bakanlar Kurulu ve ÖYK'nin özelleştirme süreci tamamlandıktan sonra verilen iptal kararının uygulanmasının mümkün olmadığı yönündeki kararları Danıştay tarafından kabul edilmemektedir. Bu gibi durumlarda mahkeme kararlarının uygulanması asıl olmalı, her somut olayda kararın uygulanmasını imkansız kılan hukuki ve fiili bir durumun olup olmadığı incelenmelidir. Eğer özelleştirilen kuruluşun idareye yeniden dönmesi mümkün ise Bakanlar Kurulu veya ÖYK kararı iptal edilmelidir. Ancak, özelleştirme kararının iptali için açılan dava devam ederken, özelleştirilerek özel hukuk kişisine devredilen işletmenin iflas etmesi veya bir başka özel hukuk kişisine devredilmesi gibi bir olasılık gerçekleşmişse açılan dava sonucunda özelleştirmenin iptali yönünde verilecek kararın uygulanmasının mümkün olmadığı kabul edilmelidir.²⁸

4. İptal Kararının Uygulanmasının İdare Dışındaki Kişilerin Tesis Ettiği İşlemler Nedeniyle İmkansız Hale Gelmesi

İdari işlemin iptali sonucunu doğuran mahkeme kararlarının uygulanmasının mümkün olmadığı durumlardan biri de işlemin uygulanmasının idare dışında kalan kişiler tarafından tesis edilen işlemlerle imkansız hale gelmesidir. Bir diğer ifade ile, burada kararın gereklerinin idarenin tek taraflı işlemi ile yerine getirilmesi mümkün değildir.²⁹ Bu duruma ilişkin örnek olay yakın tarihli bir Danıştay kararına konu olmuştur: "...Dosyanın incelenmesinden, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 13.12.2001 tarih ve 522 sayılı kararı ile (K)...bank A.Ş.'nin bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izninin 28.12.2001 tarihi itibarıyla kaldırıldığı, söz konusu işleme yönelik davada Danıştay Onuncu Dairesi'nin 21.06.2004 tarih ve E:2002/666 K:2004/5576 sayılı kararıyla; aynı şekilde (K)...bank A.Ş.'nin 09.07.2001 tarih ve 382 sayılı BDDK kararı ile 4389 sayılı Kanun'un 14. Maddesi uyarınca temettü hariç, ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin Fon'a devrine ilişkin işlemin de aynı Dairenin 21.06.2004 tarih ve E:2004/7935, K:2005/5575 sayılı kararıyla iptaline karar verildiği anlaşılmaktadır./Yukarıda yer verilen ilkeler uyarınca (Anayasa m.138, İYUK m.28) iptal kararı üzerine Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından; yeni bir işlem tesis edilerek (K)...bank A.Ş.'nin yönetim ve denetiminin ortaklara devrinin ve başka bir işlemle de (K)...bank A.Ş.'ye mevduat kabul etme ve bankacılık yapma izninin verilmesi gerekir./ Öte yandan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun 20.03.2002 tarih ve 653 sayılı, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonununun 20.03.2002 tarih ve 177 sayılı kararlarına istinaden, 04.04.2002 tarihinde yapılan Tasfiye Halindeki (K)...bank A.Ş.'nin Genel Kurulu'nda, tasfiyenin kaldırılarak bankanın (B)...bank A.Ş. bünyesinde birleştirilmesine karar verildiği ve sonuçta birleşme nedeniyle tasfiyesiz infisah gerçekleştiği, (K)...bank A.Ş.'nin tüzel kişiliğinin ticaret sicilinden silinerek sona erdiği görülmektedir./ Bu maddi olaylar ve hukuki durum karşısında, (K)...bank A.Ş.'nin banka olarak tüzel kişiliğini idare hukuku dışındaki yasal düzenlemeler kapsamında yitirmiş olması ve hukuken ve fiilen idarenin işlem tesisi ile önceki hukuksal durumun re'sen tesis edilmesinin mümkün olmadığı, başka bir anlatımla, devir kararının alındığı tarihteki

²⁷ Danıştay10 D., 2002/1407 E, 2002/4320 K, 13.11.2002, (Çevrimiçi)http:www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 12.01.2012.

²⁸ Yasin, **Özelleştirmenin Hukuki Rejimi**, s.204.

²⁹ Turan Yıldırım, **İdari Yargı**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008, s.461.

(K)...bank A.Ş.'nin hukuki ve mali yapısının davalı idarece tesisi suretiyle davacıya iadesinde hukuki ve maddi (fiili) imkansızlık bulunduğu ve idarenin yargı kararını uygulayamadığı sonucuna varıldığından, dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmamaktadır.³⁰

Gerek temyiz³¹ aşamasında gerekse de karar düzeltme³² aşamasında Ta-sarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen (K)...bank'ın devir kararının iptal edilmesi üzerine devir kararının alındığı tarihteki hukuki ve mali yapısının tekrar tesis edilmesi ve bankanın o zamanki durumu ile davacılar a iade edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak, karar düzeltme aşamasında "... (İ)ptal kararının gereği olarak ve başkaca bir hukuki engel yoksa davalı idarenin, davacılar a Bankalar Kanunu hükümleri çerçevesinde tekrar bankacılık faaliyetinde bulunabilecek koşulları sağlaması ve bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izni tanınmak suretiyle banka kurmalarına izin vermesi" gerektiği belirtilmiştir.

B. Fiili İmkansızlık Nedeniyle İdari Yargı Kararının Uygulanamaması

İdari yargı kararlarının uygulanamamasına yol açan diğer bir hal de fiili imkansızlık halidir. Fiili (nesnel, maddi) imkansızlık; nesnel alandaki engeller nedeniyle yargı kararının uygulanamamasıdır.³³ Uygulamada fiili imkansızlık hallerine, hukuki imkansızlık hallerine kıyasla daha az rastlanmaktadır.

Fiili imkansızlık haline ilişkin akla gelebilecek ilk örnek iptal davası sonuçlanmadan yıkım kararının uygulanmasıdır. Bilindiği üzere, mevzuatımızda pek çok kanunda aranan koşulları taşımayan binaların yıkılması öngörülmüştür.³⁴ İdarenin tesis ettiği yıkım kararının iptali için açılan dava devam ederken yıkımın gerçekleştirilmesi halinde iptal davası sonucunda verilecek olası bir iptal kararının uygulanması fiilen imkansız hale gelecektir. Binanın yıkılması yani mevcudiyetine son verilmesi ile yıkım işleminin bütün sonuçları ortaya çıkacaktır.³⁵ Ancak bu durum iptal davasına devam edilmesinde ve sonrasında yıkım işleminin iptaline karar verilmesinde davacının bir menfaatinin olmadığını göstermez. Yıkım kararının hukuka aykırılığının ispatı üzerine tam yargı davası açılabilir veya yıkılan yapının yerine yeni bir bina yapma konusunda menfaat ortaya çıkabilir.³⁶

³⁰ Danıştay 13. D., 2005/5545 E, 2005/5698 K, 29.11.2005, (Çevrimiçi)http:www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 12.01.2012.

³¹ DİDK. 2006/339 E, 2007/384 K, 21.03.2007, (Çevrimiçi)http:www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 12.01.2012.

³² DİDK. 2007/1724 E, 2008/1706 K, 26.06.2008, (Çevrimiçi)http:www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 06.01.2012.

³³ Uler, **a.g.e.**, s.99.

³⁴ Yıkıma ilişkin düzenleme içeren kanunlar için bkz. Melikşah Yasin, **İmar Hukukunda İdarenin Yıkma Yetkisinin Kullanımının Usul ve Esasları**, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2009.

³⁵ "Burada bir fiili imkansızlık olmadığı, idarenin yıktığı yapıyı tekrar yaptırmasının mümkün olduğu ancak, idarenin elindeki araçlar kamu hizmetinin görülmesi amacıyla atandığından bunun gerçekleştirilemeyeceği dolayısıyla aslında bir hukuki imkansızlık halinin bulunduğu ileri sürülmektedir."Uler, **a.g.e.**, s.99. Ancak bir an için idarenin yıktığı yapıyı tekrar yaptırmasının mümkün olduğu kabul edilse bile bu husus fiili imkansızlık halinin bulunmadığını göstermez. Binanın tekrar yaptırılması fiili imkansızlığın ortaya çıkardığı zararların giderilmesi yöneliktir.

³⁶ Kahraman Berk, **İdari Yargılama Usulü Kanunu Kapsamında İlk İnceleme**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2008, s.148.

Danıştay vermiş olduğu bir kararda, konut tahsis kurasına iştirak ettirilmeyen kişinin bu işleme karşı açmış olduğu iptal davası devam ederken konut tahsisinin tamamlanması dolayısıyla iptal davasında verilen kararın uygulanamayacağını belirtmiştir.³⁷ Danıştay'a göre tahsisin tamamlanması, tahsis kurasına katılmama işleminin iptaline ilişkin kararın uygulanmasını fiilen imkansız hale getirmektedir. Ancak burada tahsis işleminin tekrarlanmasını önleyen maddi bir engel mevcut değildir. İdare, konut tahsislerini geri alıp ilgili (davacıyı) de dahil ederek yeniden kura çekebilir.³⁸ Kararda değinilmemekle birlikte Danıştay'ın bir kişi için tüm tahsis işleminin iptalini doğru bulmadığı, tek bir kişi için tüm tahsis edilen konutların geri alınmasının konutlara yerleşenler için ciddi külfet teşkil edebileceği sonucundan hareketle bu durumu fiili imkansızlık hali olarak değerlendirdiği söylenebilir. Böyle bir kabulde hareket edilmiş olsa bile ortada maddi bir engel olmadıkça çeşitli gerekçelerle fiili imkansızlık kavramının kapsamı genişletilmemelidir. Buna karşılık, öğretide de kararın yerine getirilmesi kamu yararı açısından büyük külfet gerektiriyor ve eski hale iade durumu mümkün görünmüyorsa bu durumun fiili imkansızlık hali olarak değerlendirilmesi gerektiğini söyleyenler vardır.³⁹

Öte yandan, işlemin yargısal denetimindeki fiili imkansız hali ile yapılan denetim sonucunda verilen kararın uygulanmasındaki fiili imkansızlık birbirine karıştırılmamalıdır. Örneğin, bir öğrenci yazılı sınavdan almış olduğu puanın yerine olmadığını düşünerek not verme işlemine karşı dava açtığında, sınav kağıtları kaybetme, imha etme veya çalınma gibi bir nedenle yok olmuşa bu durumda dava konusu işlemin yargısal denetiminde fiili imkansızlık vardır. Danıştay, bu tür fiili imkansızlık hallerinde yargısal denetim amacıyla açılacak davaların tam yargı davasına dönüşeceğini karar vermiştir.⁴⁰

III. İmkansızlık Hallerinde Ortaya Çıkan Zararın Giderimi

Yukarıda değinildiği gibi imkansızlık hallerinde mahkemenin vermiş olduğu karar idarenin elinde olmayan sebeplerle yerine getirilememektedir. Başka bir ifade ile, idari işlemin hukuka aykırı olduğu mahkeme kararı ile tespit edilmesine rağmen, idare bu işlemi tüm sonuçlarıyla ortadan kaldıramamaktadır. Bu durumda söz konusu işlem nedeniyle ortaya çıkan zararların davacının üzerinde bırakılması, yani imkansızlık halinin meydana getirdiği sonuçlara davacının katlanmak zorunda kalması adil bir çözüm olmayacaktır.

İdare Hukuku'nda bazı durumlarda, zararın meydana gelmesinde idarenin kusuru olmasa, hatta zararı doğuran hareket ile idare arasında illiyet bağı olmasa bile idarenin sorumluluğu kabul edilmektedir. Kusursuz sorumluluk olarak adlandırılan bu sorumluluk türünün, idareye veya ajanına yüklenilmesi mümkün olmayan bir sebepten dolayı, fertlerin bir zarara uğraması halinde idarenin bu zararı tazmin ile yükümlü olması anlamını taşıdığı belirtilmektedir.⁴¹

Sosyal devlet anlayışının yerleşmesiyle birlikte kusursuz sorumluluğun uygulanma alanı gittikçe genişlemektedir. Ortaya çıkan zararın bireylerin üzerinde bırakılması yerine pek çok durumda idarenin sorumluluğu gündeme

³⁷ Danıştay 6.D. 1985/143 E, 1985/880 K, 21.05.1985, **DD.**, 1986, s.60-61, s.275-277.

³⁸ Çağlayan, **a.g.e.**, s.217.

³⁹ Yaşar Güçlü, **Danıştay ve Yargıtay İçtihatları Işığında İdari Yargı Kararlarının Uygulanması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s.155.

⁴⁰ Bu konudaki Danıştay kararları için bkz. Cemil Kaya, **İdarenin Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi**, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

⁴¹ Serdar Özgüldür, "İdarenin Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları", in.İl Han Özay, **Günışığında Yönetim**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004, s.845.

gelmektedir. Bu anlayış doğrultusunda kusursuz sorumluluğa ilişkin ilkelerin imkansızlık halleri nedeniyle idari yargı kararlarının uygulanmadığı hallerde de uygulanması yerinde bir çözüm olarak görülebilir. Nitekim, öğretilerde de, idari yargı kararlarını “uygulamama” idarenin (ağır) “hizmet kusuru” kabul edilirken, hukuki ve maddi imkansızlık gibi nedenlerle “uygulamama” (nın) idarenin “kusursuz sorumluluğu”na yol açacağı ileri sürülmektedir.⁴² Danıştay da vermiş olduğu bir kararda, hukuki imkansızlık sebebiyle yargı kararının uygulanmadığı durumda idarenin tazminat ödemesi gerektiğini belirtmiştir.⁴³

İmkansızlık hallerinde ortaya çıkan zararın kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde giderilmesi adil bir çözüm olarak görülmekle birlikte, her durumda idarenin kusursuz sorumluluğuna gidilmesi söz konusu olamamaktadır. Örneğin, kararın yerine getirilmesi yasama organının yasal düzenleme yapması koşuluna bağlı ise, kararın uygulanamamasından idarenin sorumlu tutulması mümkün değildir: “... (D)anıştay 5. Dairesi'nin 23.06.1999 günlü, 1998/126 E, 1999/2202 K sayılı kararlarıyla, Başbakanlığın 03.08.1994 günlü, 1994/29 sayılı Genelgesi'nin 16.10.1997 günlü, 23142 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 97/10073 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı'na ait (4) sayılı cetvelde boş kadro değişikliği yapılmasına ilişkin kısmının ve 24.12.1997 günlü, 0431 sayılı Bakanlık Onayı'nın davacının 3.dereceli şef kadrosuna atanmasına ilişkin kısmının iptaline; davanın 24.12.1997 günlü, 0431 sayılı Bakanlık Onayının kurumdaki diğer personel hakkındaki atama işlemleriyle ilgili bölümünün iptali istemine ilişkin kısmının ise menfaat ilişkisi yokluğu nedeniyle reddine karar verildiği, davacının ise anılan kararın idarece tam olarak uygulanmadığı, yalnızca kendisinin şef olarak atanmasının yapıldığı, bu nedenle uygulamamadan doğan maddi ve manevi zararların tazminat olarak ödenmesi istemiyle bakılan davayı açtığı anlaşılmıştır./ Dairemizin, yukarıda bahsedilen 23.06.1999 günlü, 1998/126 E, 1999/2202 K sayılı kararının sonucuna göre; Aile Araştırma Kurumu'nun hukuksal statüsünün çıkartılacak bir yasayla belirlenmesi gerekmektedir Keza, Bakanlar Kurulu Kararıyla kadro kullanımı ve kadro değişikliği yapılması ve bu düzenlemenin sonuç doğurabilmesi de örgüt yapısını belirleyen yasanın yürürlüğe girmesine bağlıdır. Belirtilen yasal düzenlemenin yapılması görevinin ise, yasama organına ait bulunması nedeniyle, yukarıdaki karar gereğinin yerine getirilmediği hususunda davalı idarenin kusurlandırılmasına olanak bulunmamaktadır.”⁴⁴

Sonuç

Her mahkeme kararı gibi idari yargı kararlarının da uygulanması hem Anayasa hem de kanunlardan kaynaklanan bir zorunluluktur. İdare, bazı durumlarda yargı kararlarını bu zorunluluğa rağmen yerine getirmezken bazı durumlarda da elinde olmayan sebeplerle uygulayamaz. Çalışmada idarenin elinde olmayan sebeplerle yargı kararlarını uygulayamadığı haller “imkansızlık” halleri olarak nitelendirilmiştir.

İmkansızlık halleri gerek öğretilerde gerekse de içtihatlarda hukuki ve fiili imkansızlık halleri olarak ikiye ayrılarak ele alınmaktadır. Çalışmada bu ayrım ek olarak, Danıştay kararlarından yola çıkarak imkansızlık halleri konularına göre de alt başlıklara ayrılmıştır. Ancak, imkansızlık hallerinin sınırlı sayıda olmadığı, hukuki ve fiili imkansızlık hallerinin bir arada bulunabileceği belirtilmelidir.

⁴² Kaya, **İdari Yargı Kararlarının Uygulanması Konusunda Danıştay'ın Yaklaşımı**, s.78.

⁴³ Danıştay 5. D., 1996/503 E, 1998/2723 K, 19.11.1998, (Çevrimiçi)http:www.danistay.gov.tr/kerisim/container.jsp, 24.01.2012.

⁴⁴ D.5.D. 17.06.2003, 1999/6257 E, 2003/3013 K, Kararın tam metni için bkz.Altay, **a.g.e.**, s.241-242.

İdari yargı kararlarının imkansızlık nedeniyle yerine getirilemediği durumlarda, bu durumun yol açtığı zararların nasıl tazmin edileceği de önemli bir husustur. Günümüzde artık idarenin kendi kusuru sonucu meydana gelmeyen zararlardan da sorumlu tutulması genel kabul görmektedir. Kusursuz sorumluluk ilkesinin, idari yargı kararlarının imkansızlık nedeniyle uygulanmadığı hallerde de uygulanması ve zararın bireylerin üzerinde bırakılmaması yerinde olacaktır. Danıştay'ın bu doğrultuda vermiş olduğu kararlar olduğu gibi imkansızlık hali nedeniyle idarenin sorumlu tutulamayacağını belirttiği kararları da vardır.

Kaynakça

Aliefendioğlu, Yılmaz: "Danıştay Kararlarına Uyulması", Ankara, **DD.**, S.16-17, 1975.

Altay, Evren: **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan Uyuşmazlıklar**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2004.

Berk, Kahraman: **İdari Yargılama Usulü Kanunu Kapsamında İlk İnceleme**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2008.

Çağlayan, Ramazan: **İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması**, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2000.

Erkut, Celal- Soybay, Selçuk: **Anayasa ve İdari Yargılama Hukukuna İlişkin Kanunlar**, Yenilenmiş 7. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2001.

Erkut, Celal: "İdari Yargıya Başvuru Hakkının Sınırı ve İdari Davaların Kapsamı",

Danıştay 2000 Yılı İdari Yargı Sempozyumu, (Çevrimiçi) <http://www.danistay.gov.tr>.

Güçlü, Yaşar: **Danıştay ve Yargıtay İçtihatları Işığında İdari Yargı Kararlarının Uygulanması**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010.

Kaya, Cemil: " İdari Yargıda Mahkeme Kararlarının Uygulanmaması Nedeniyle Manevi Tazminat İstemi", **Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi**, Erzincan, c. XIV., S.1-2, 2010.

Kaya, Cemil: **İdari Yargı Kararlarının Uygulanması Konusunda Danıştay'ın Yaklaşımı**, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2011.

Kaya, Cemil: **İdarenin Taktir Yetkisi ve Yargısal Denetimi**, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Oğuzman, Kemal- Öz, Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6.Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.

Özgüldür Serdar: "İdarenin Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları", in.İl Han Özey, **Günüşiğinde Yönetim**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2004.

Pınar, İbrahim: **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmaması ve Anayasa Mahkemesince İptal Edilen Hükümlerin Yeniden Yürürlüğe Konulması**, Ankara, 2008.

Uler, Yıldırım: **İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları**, Ankara, Sevinç Matbaası, 1970.

Yasin, Melikşah: **Uygulama ve Yargı Kararları Işığında Özelleştirmenin Hukuki Rejimi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2006.

Yasin, **İmar Hukukunda İdarenin Yıkma Yetkisinin Kullanımının Usul ve Esasları**, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, 2009.

Yıldırım, Turan: **İdari Yargı**, İstanbul, Beta Yayınları, 2008.

Yıldırım, Turan: "Yargı Kararlarının Uygulanması Sorunu", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, (Çevrimiçi)www.insanbilimleri.com.